

dr hab. Piotr Janosik prof. AM
Akademia Muzyczna im. K. Szymanowskiego
W Katowicach
Dziedzina – sztuki muzyczne
Dyscyplina artystyczna – instrumentalistyka
Adres do korespondencji:

Katowice, 12.09.2024

nr tel.
e-mail:

**Recenzja pracy doktorskiej
mgr Macieja Jana Kułakowskiego**

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, Przewodniczący Rady Dyscypliny Artystycznej – prof. dr hab. Przemysław Stanisławski, pismo z dnia 4 lipca 2024 roku, zlecenie podjęte na podstawie Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 547 ze zm.)

Do nadesłanego mi przez Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej – prof. dr hab. Przemysława Stanisławskiego pisma sygnowanego datą 4 lipca 2024 roku, informującego o decyzji Senatu z dnia 28 czerwca 2024 roku o powierzeniu mi funkcji recenzenta w postępowaniu mgra Macieja Jana Kułakowskiego, w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie – sztuki muzyczne, w dyscyplinie artystycznej – instrumentalistyka, została doręczona **Rozprawa doktorska mgr Macieja Jana Kułakowskiego p. t. „Przemiany stylu w muzyce Krzysztofa Pendereckiego. Omówienie problemu w oparciu o analizę dzieł kompozytora na wiolonczelę solo”** oraz dzieło artystyczne zarejestrowane na nośniku elektronicznym.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr Macieja Jana Kułakowskiego p. t. „Przemiany stylu w muzyce Krzysztofa Pendereckiego. Omówienie problemu w oparciu o analizę dzieł kompozytora na wiolonczelę solo” składa się z dwóch komplementarnych elementów: dzieła artystycznego oraz jego opisu. Obie części – wykonawcza i opisowa, tworzą spójną całość co daje obraz

logicznej i uporządkowanej konstrukcji całej pracy. Autor dokonał wnikliwej analizy utworów Krzysztofa Pendereckiego pod kątem ukazania zmieniającego się stylu charakterystycznego dla kompozytora. Obydwie części pracy świadczą o zaangażowaniu i rozumieniu przez autora wykonywanych i analizowanych utworów oraz o tym, że muzyka Pendereckiego jest mu nader bliska. Zauważalne jest, iż doktorant porusza temat przemian stylu Pendereckiego na przestrzeni lat w repertuarze wiolonczelowym mając w założeniu ukazanie szerokiej perspektywy jaką cechowała się twórczość kompozytora a tym samym przedstawienie ogromnej palety różnych brzmień i sposobów ich wydobycia, które kompozytor zawarł w swoich ponadczasowych dziełach.

Dzieło artystyczne obejmuje utwory Krzysztofa Pendereckiego:

1. *Capriccio per Siegfried Palm* na wiolonczelę solo,
2. *Per Slava* na wiolonczelę solo,
3. *Tanz* na skrzypce solo (wersja na wiolonczelę solo),
4. *Violoncello totale* na wiolonczelę solo
5. *Suite* na wiolonczelę solo
  - *I Preludio*
  - *II Serenade*
  - *III Sarabande*
  - *IV Tempo di valse*
  - *V Allegro con bravura*
  - *VI Aria*
  - *VII Scherzo*
  - *VIII Notturmo*
6. *Duo concertante* na skrzypce i kontrabas (wiolonczelę)
7. *Serenata* na 3 wiolonczele

Doktorant prezentuje się jako bardzo sprawny technicznie instrumentalista. Już w pierwszych fragmentach *Capriccio per Siegfried Palm* ukazuje duże umiejętności wykonawcze prezentując różne barwy nienagannie brzmiących dźwięków w wysokich rejestrach instrumentu oraz różnorodnych technikach wykonawczych. Jest wrażenie dobrze przemyślanej interpretacji oraz ułożonych fraz pod kątem wydobycia i kolorytu brzmieniowego dźwięków oraz spójnej całości dzieła. Słyszalna jest precyzja rytmiczna oraz techniczna w szybkich przebiegach oraz dobrze utrzymane kontrasty dynamiczne i barwowe. Zauważalna jest duża sprawność techniczna. Wykonanie *Per Slavy* ujawnia dobre prowadzenie frazy oraz budowanie elegijnego charakteru utworu charakteryzującego się u wiolonczelisty klarownym brzmieniem i dwugłosem. Pan Kułakowski w świetny sposób ukazuje dramatyzm utworu wraz z nadejściem ekstremalnych rejestrów. W utworze *Tanz* grający precyzyjnie wykonuje przebiegi rytmiczne zachowując przy tym taneczny charakter. W *Violoncello Totale* prym wiodą różne techniki wykonawcze, soczysty, brzmiący dźwięk oraz klarowna i przejrzysta intonacja. *Suita* natomiast pokazuje tradycyjne i współczesne techniki

brzmieniowe, dobrze uporządkowane i przemyślane przez wykonawcę. Duże odległości interwałowe, przechodzenie przez struny w wysokich pozycjach oraz gwałtowne zmiany dynamiczne nie stanowią wykonawcy żadnego problemu i tym samym nie przeszkadzają grającemu w utrzymaniu odpowiedniego charakteru. Efekty kolorystyczne oraz wiele różnych technik wykonawczych daje obraz bardzo sprawnego wirtuozowsko wiolonczelisty. *Duo Concertante* w wersji skrzypcowo-wiolonczelowej ukazuje świetną współpracę między muzykami; dopasowana barwa, spójne brzmienie oraz wzajemne wycucie przy przechodzeniu tych samych motywów między instrumentami zwracają uwagę słuchacza. Moją uwagę przykuła również biegłość i precyzja techniczna wykonawców w *Serenate na trzy wiolonczele*. W całym utworze słychać dbałość o jakość dźwięku. Pan Kułakowski ukazał pełnię rejestrów oraz szeroką amplitudę brzmienia instrumentu stosując różne techniki wykonawcze i brzmieniowe zawarte w utworach Krzysztofa Pendereckiego nie tracąc przy tym kontroli nad dbałością o dźwięk, klarownością flażoletów, poprawnością intonacji czy też uchwyceniem konkretnego charakteru każdego z utworów.

Część opisowa pracy doktorskiej mgr Macieja Kułakowskiego dobrze koreluje się z koncepcją dzieła artystycznego. Treści zawarte w opisie autor ujął w jednym rozdziale dzieląc go na siedem podrozdziałów – w każdym z nich analizując zarejestrowany przez siebie utwór, co stanowi niedosyt jeśli chodzi o podział dysertacji. Autor omawia charakterystyczne motywy, sposoby wykonawcze oraz całe pasmo efektów brzmieniowych o jakie pokusił się w swoich kompozycjach Penderecki, a dzięki temu doktorant przedstawia przemiany stylu kompozytora w poszczególnych dziełach zwracając uwagę na okresy twórczości Pendereckiego. Zwraca on uwagę na repertuar wiolonczelowy kompozytora i jego ewoluowanie od „sonorystycznych, eksperymentalnych brzmień w *Capriccio per Siegfried Palm*, poprzez bardziej klasyczną strukturę i romantyczną ekspresję *Per Slavy* po ostatnie wirtuozowskie utwory jak – *Violoncello Totale* oraz *Preludio* o nieco bardziej swobodnej formie”.

Analizując utwór *Capriccio per Siegfried Palm* doktorant zwraca uwagę na poszukiwanie nowych brzmień i kolorów oraz technik wykonawczych. Mówi o humorystycznym charakterze dzieła bardzo pasującym do charakteru samego kompozytora. Kieruje uwagę na wiele ekstremalnych kontrastów dynamicznych, artykulacyjnych i kolorystycznych. Kompozycję *Per Slava* pan mgr Kułakowski przedstawia jako całkowity przełom w twórczości Pendereckiego równocześnie charakteryzujący się tonalnością, klasyczną formą i romantyczną ekspresją oraz dający pewną swobodę wykonawcy w kształtowaniu frazy z powodu braku kresek taktowych. Kolejną przemianą stylu kompozytorskiego według doktoranta jest *Suita na wiolonczelę solo*, gdzie mieszają się wpływy barokowo-romantyczne. Zaznacza on, iż wielokrotnie widać klasyczną formę muzyczną a poszczególne części często odnoszą się do form z poprzednich epok. Autor pracy, analizując poszczególne części dzieła, zwraca uwagę na różnego rodzaju techniki wykonawcze jak i szczegółową ich realizację. W analizie utworu *Violoncello Totale* pan Kułakowski podejmuje temat syntezy dwóch wcześniejszych stylów kompozytora. Tym samym dzieło przedstawione jest jako kolejny, trzeci styl twórczości Pendereckiego. Autor wysuwa wniosek, iż jest to jeden z najtrudniejszych technicznie utworów wiolonczelowych

kompozytora. Sugeruje on wiele odniesień w pojawiających się technikach do wcześniej omawianych utworów między innymi do *Capriccio per Siegfried Palm* czy *Per Slavy*. *Duo Concertante* to duet skrzypcowo-kontrabasowy, jednakże w części praktycznej pracy doktoranta pojawia się w jego aranżacji na wiolonczelę i skrzypce. Należy docenić fakt, iż pan Kułakowski podjął się takiego zabiegu by dołączyć utwór do swoich badań i rozważań na temat przemian stylów Pendereckiego. Doktorant ukazuje dzieło jako kompozycję „rapsodyczną, swobodnie wirtuozowską, łączącą ze sobą elementy poprzednich okresów twórczości, pełną romantycznej ekspresji ale też nie stroniącą od sonorystycznych efektów brzmieniowych”. Celnie porównuje zastosowanie przez kompozytora nuty burdonowej w czasie melodii opartej na skali oktatonicznej do podobieństwa z utworami Bartoka czy Strawińskiego. Przedostatni utwór *Tanz* stanowiący główny rozdział dysertacji doktoranta cechuje inspiracja muzyką wschodu, użycie skali z obniżonym 2, 6 i 7 stopniem oraz krótka forma. Ostatnim opisywanym przez pana mgra Kułakowskiego dziełem Pendereckiego jest *Serenata na trzy wiolonczele*. Słychać w nim inspiracje z *Suity* na wiolonczelę solo, zarówno z *Tempo di Valse* jak i *Serenady*. Nie do końca dobrym pomysłem jest zakończenie analizy ostatniego utworu pozostawiając odbiorcę z pytaniami, na które nie podaje się odpowiedzi. Przeprowadzone przez mgra Macieja Kułakowskiego badania cechuje wnikliwość i staranność. Autor wykazał się w nich szeroką wiedzą w zakresie stylów i twórczości Krzysztofa Pendereckiego, z którym miał okazję pracować osobiście co zapewne przyczyniło się do większego rozumienia jego świata kompozytorskiego. Doktorant posługuje się w pracy poprawną polszczyzną, czytelnie formułując myśli. Nie mam zastrzeżeń co do merytorycznej strony dysertacji jednak muszę zwrócić uwagę na pewne błędy edytorskie. Praca napisana jest zbyt dużą czcionką. Wystarczyłaby czcionka o rozmiarze 12. Przypisy nie są opisane prawidłowo, brakuje w nich informacji skąd pochodzą, w jakim miejscu utworu znajduje się dany przykład itp. Największym mankamentem dysertacji wydaje się być dzielenie konkretnego zdania przykładem nutowym. Dzieje się to na podanych przez ze mnie numerach stron: 20, 22, 24, 31, 39, 43, 45, 47, 49, 51, 55, 57, 58. Wypadałoby najpierw zakończyć myśl a następnie ukazać do niej przykład. Ostatnią kwestią rzucającą się w oczy pod kątem edytorskim jest właściwie jeden jedyny rozdział pracy (rozdział ujęty przez doktoranta jako 2) biorąc pod uwagę, że w dysertacji wstęp jest jako rozdział 1 a podsumowanie jako 3. Brakuje przynajmniej jednego, krótkiego rozdziału dotyczącego części teoretycznej (przez głównym założeniem badania) na przykład większej ilości danych o kompozytorze i jego twórczości.

Część praktyczna natomiast jest przykładem bardzo sprawnego technicznie wiolonczelisty, który pasjonuje się i rozumie współczesną muzykę Pendereckiego ukazując słuchaczom wiele walorów artystycznych i znakomity poziom swojej gry.

Konkluzja

Reasumując należy stwierdzić, iż Pan mgr Maciej Kułakowski jest świadomym, prezentującym wysoki poziom artystyczny wiolonczelistą oraz wszechstronnie uzdolnionym pracownikiem

nauki. Jego praca doktorska rozwiązuje w sposób wystarczający przedstawioną problematykę. Całokształt osiągnięć artystycznych i naukowych stanowi znaczący wkład w dyscyplinę muzyczną.

Niniejszym stwierdzam, iż doktorant rozwiązał założone zagadnienia artystyczne i spełnia bez zastrzeżeń wymagania określone w art. 187 ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo w szkolnictwie wyższym i nauce (t. Dz. U. 2022 poz. 574 ze zm.)

Pracę doktorską Pana Macieja Kułakowskiego oceniam pozytywnie.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'T. C...' with a large, stylized flourish at the end.